

# Taalfilosofie

Samenvatting taalfilosofie jaar 4 – Sted. Gymnasium Leeuwarden

## De implicatieve definitie

Een definitie heeft tot doel een begrip af te bakenen en te verduidelijken. Een implicatie is een redenering die stelt dat wanneer p waar is, q dat ook is. Hierbij hoort de logische zin  $P \rightarrow Q$ . De implicatie biedt echter ook de gelegenheid begrippen te definiëren. Binnen een implicatieve definitie wordt de P-term gedefinieerd in termen van garantie en de Q-term in termen van noodzaak.

P biedt namelijk garantie voor Q en Q is dus noodzakelijk voor P. Een voorbeeld:

*Een kunstwerk biedt garantie dat er creatief werk is verricht en creativiteit is wezenlijk voor de kunst.*

Hierbij biedt P (er is een kunstwerk) garantie voor Q (er is creatief werk verricht). P wordt gedefinieerd als garanderend en Q als noodzakelijk.

Een implicatieve definitie herken je aan de volgende constructie:

*[P] biedt garantie dat/voor [Q] en [Q] is noodzakelijk/wezenlijk/van belang voor [P].*

Toevoeging: als P waar is, moet Q waar zijn. Andersom geldt dit niet. Dit volgt uit de waarheidstabel bij  $P \rightarrow Q$ .

## De mand

Een taaluiting (zin) kan twee vormen aannemen: mand of referentieel teken. Een mand is direct, sturend gedrag via b.v. geluid, beeld of taal. Een voorbeeld: "Stop!" Een ander voorbeeld is een stopbord.

Wanneer een taaluiting of woord betekenis krijgt in de communicatie spreek je van communicatieve betekenis. Wanneer de communicatieve betekenis van een taaluiting wordt bepaald door het effect van die specifieke communicatie spreek je van pragmatische betekenis. Dus: pragmatische betekenis is de betekenis die een woord of taaluiting krijgt aan de hand van het effect van dat woord of die taaluiting. Een mand heeft eigenlijk altijd wel een pragmatische betekenis (soms ook communicatieve, maar nooit géén pragmatische). Kan je je een mand voorstellen welke geen direct effect heeft? *Dus het verband tussen een mand en pragmatische betekenis is als volgt: een mand heeft altijd een pragmatische betekenis, aangezien het doel van een mand overlappend is met de inhoud van het begrip pragmatische betekenis.* Wanneer je dus een taaluiting zoekt die een grote en directe pragmatische betekenis heeft, kan het handig zijn een mand te gebruiken.

## Referentiële betekenis

De betekenis van een taaluiting of woord kan afhankelijk zijn van de taaluiting of het woord zelf (referentieel) of van de communicatie en context waarin die wordt gebruikt (communicatief).

Bij een referentiële betekenis wordt er dus vanuit het woord of de taaluiting verwezen naar een bepaalde inhoud (als betekenis). Er kan worden verwezen naar een objectieve inhoud welke we het referent noemen (extensie, vb: tafel) of een subjectieve inhoud welke in je belevingswereld ligt (intensie, vb: leuk).

De kenmerken van extensie zijn: omvang, kwantitief (meetbaarheid), numeriek (telbaarheid) en objectiviteit.

De kenmerken van intensie zijn: inhoud, kwalitatief (hoedanigheid), subjectiviteit en associatie.

De definities:

Extensie: de verwijzing van woorden naar klassen van dingen (tafel verwijst naar de klasse van tafels).

Intensie: verwijzing naar de diepere inhoud

Extensie kan ook op zinsniveau voorkomen. Deze zinnen hebben het format van S (subject) is (copula) P (predicaat). Alleen als zowel S als P extensie hebben kan de zin zijn. Extensie en intensie zijn echter vaak onduidelijk. Er bestaat vaak een overlapping (spanningsveld).

### **Communicatieve betekenis**

De betekenis van een woord of zin kan ook worden gevonden in de communicatie waarin deze wordt gebruikt, in tegenstelling tot referentiële betekenis waar de betekenis in het woord of de zin zelf ligt.

#### **1. Conceptuele betekenis**

Conceptuele betekenis is de betekenis die een zin of een woord krijgt, afhankelijk van de context.

#### **2. Pragmatische betekenis**

Pragmatische betekenis is de betekenis die een zin of woord krijgt, afhankelijk van het effect. Als het effect hetzelfde is, is de betekenis dus ook hetzelfde.

Een taalsituatie is een situatie waar bepaalde taal bij hoort. Zo'n taalsituatie noem je ook wel taalspel. Aangezien taal een spel is en taal verschilt per taalsituatie kan je stellen dat men in zijn/haar leven veel verschillende taalspellen aanleert. Met al deze taalspellen kan je jezelf in elke situatie wel redden, deze hebben dus een pragmatisch doel (pragmatisch = doelgericht, in de werkelijkheid handig).

Een familiegelekenis is een manier van definiëren die ageert tegen de opvatting dat woorden een vaststaande betekenis hebben. Een familiegelekenis wordt vastgesteld met behulp van overeenkomsten en verschillen tussen woorden.

### **Wittgenstein I en II**

De jonge Wittgenstein stelt dat woorden wezenlijke betekenis hebben en dat deze betekenis samenhangt met de werkelijkheid.

Later stelt Wittgenstein dat woorden slechts gereedschappen zijn en dat de betekenis dus afhangt van zowel de context als de communicatie. Wittgenstein II stelt dat spellen, bijvoorbeeld, een familie zijn. Alle spellen hebben namelijk bepaalde eigenschappen die aan alle spellen toe te schrijven zijn. Sommige gelekenissen slaan op details, sommigen op grotere ideeën.

### **De definitie**

De functie van een definitie is om begrippen af te bakenen en te verduidelijken om zo onwetendheid en onzekerheid binnen de menselijke communicatie te voorkomen.

1. Aanwijzende/ostentatieve definitie
2. Verbale definitie
3. Klassieke definitie (aristotelische definitie)

#### 4. Stipulatieve definitie

##### *Aanwijzende definitie*

De aanwijzende definitie definieert door aan te wijzen (ostendere). Een icoon wordt gebruikt om een begrip te verduidelijken.

##### *Verbale definitie*

De verbale definitie werkt definieert door woorden en/of zinnen te vervangen door in betekenis equivalente woorden en/of zinnen: synoniemen geven. Dit vereist dat beide partijen op de hoogte zijn van dezelfde taal en culturele code (tradities, cultuurelementen). Problemen: regressie (je definieert door synoniemen te geven wat eindeloos verder kan gaan); cirkels (je komt door de regressie steeds bij dezelfde begrippen uit: vrouw wordt gedefinieerd als niet man en man als niet vrouw) en als laatste complexiteit (doordat je veel synoniemen moet geven om iets te definiëren wordt het onnodig complex).

##### *De klassieke definitie*

De klassieke definitie definieert door het geslacht (genus) te noemen en het onderscheid aan te geven.

Vb: Een mythe is een verhaal (genus) dat zich als soort van andere verhalen (species) als legende, sage en novelle onderscheidt. Vul aan met het onderscheid.

Vb: een tijdsinterval is een interval (genus) dat zich als soort van andere intervallen als snelheidsinterval, wiskundige intervallen en afstandsintervallen onderscheidt door slechts een periode in de tijd tussen een boven- en ondergrens aan te geven.

Wat je doet noem je met een leuke, technische term: definitio per genus et differentiam specificem. Oftewel: definieer per geslacht en geef het onderscheid (differentiam specificem).

##### *De stipulatieve definitie*

De stipulatieve definitie definieert door een hypothese te geven.

Dit is dus afhankelijk van de tijd en de plaats. Deze hypothesen zijn dus vaak vernieuwend, in een nieuw kader en in een nieuwe code. Deze definities zijn vaak in tegenspraak met de traditie of de geldende opvattingen.

Een voorbeeld is de definitie van een mens. In de Bijbel staat dit als evenbeeld van God terwijl men in de humanistische kringen de mens ziet als een wezen dat waardigheid en verantwoordelijkheid bezit. In de wetenschap heb je dit bijvoorbeeld met het begrip *atoom*. In de loop van de tijd zijn daar vaak stipulatieve definities over verschenen (denk aan de opvattingen over atomen in het oude Griekenland).